Запазване на ЛИДЕР-ВОМР в МФР 2028–2034

Нима 90% от жителите на селските райони вече нямат значение?

Законодателният пакет на Европейската комисия за Многогодишната финансова рамка (МФР) 2028–2034 г. въвежда нов *Европейски фонд за икономическо, социално и териториално сближаване, селско стопанство и селски райони, рибарство и морско дело, просперитет и сигурност* („Фондът“), обединяващ ОСП, Кохезионния фонд, ЕСФ+, ЕФМДРА и други инструменти в единни *Национални и регионални планове за партньорство (НРП планове)*.

Въпреки че опростяването и гъвкавостта са добре дошли, няколко елемента от проекта за Регламент за Фонда, Регламента за ОСП и Регламента за ЕФРР/Кохезионния фонд крият риск от подкопаване на ефективността на ЛИДЕР и Воденото от общностите местно развитие (ЛИДЕР-ВОМР). Следните точки за застъпничество идентифицират необходимите изменения.

1. Осигуряване на целево заделени (целеви) ресурси за ЛИДЕР-ВОМР

- **Проблем:** За разлика от периода 2021–2027 г. (чл. 92 от Регл. 2021/2115: 5% от ЕЗФРСР за ЛИДЕР), предложените регламенти не съдържат целево заделяне на средства. Консолидираното финансиране в рамките на новия Фонд увеличава риска от недофинансиране на ЛИДЕР-ВОМР.
- **Последица:** Без гарантирани разпределения на средства, държавите членки биха могли да деприоритезират ЛИДЕР-ВОМР в НРП плановете, което да доведе до фрагментирано и неравномерно териториално покритие.
- **Искане за изменение:** Възстановяване на минималното разпределение на средства за ЛИДЕР-ВОМР в Регламента за Фонда. Въвеждане на „Цел за селските райони“, както е предложено от Комисията, еквивалентна на 30% от НРПП, като 30% от тази Цел за селските райони да бъдат посветени на инициативи за водено от общностите развитие, като ЛИДЕР-ВОМР, „Интелигентни села“ (Smart Villages) или други форми на местно сътрудничество.

2. Изграждане на рамка за Целта за селските райони

- **Проблем:** Комисията предложи въвеждането на Цел за селските райони в НРПП. Въпреки че приветстваме това въвеждане, то трябва да бъде ясно рамкирано, за да се избегне злоупотреба.
- **Последица:** Без ясно рамкиране, големи секторни интервенции, като например програми за транспорт, енергетика или заетост, биха могли да бъдат частично обозначени като насочени към селските райони, без да демонстрират реално въздействие върху развитието на селските райони. А ако всичко може да бъде частично обозначено като селско, нищо не е стратегически селско.

- **Искане за рамкиране:** Препоръчваме насоките за НРПП да:
  - Прилагат строги условия за секторните мерки, които са частично разпределени за разходи за селските райони.
  - Изискват от държавите членки ясно да разграничават инвестициите, които просто се намират в селски райони, от интервенциите, специално предназначени за справяне с предизвикателствата пред селските райони.
  - Осигуряват прозрачна обосновка за пропорционалното разпределение на средствата за селските райони.
  - Инвестициите, изпълнявани в рамките на Интегрираните териториални инвестиции (ИТИ), не следва да се обозначават като допринасящи за целта за селските райони.

3. Изискване за минимална стратегическа амбиция за ЛИДЕР-ВОМР

- **Проблем:** ЛИДЕР-ВОМР е задължителен в рамките на ОСП и ние искаме той да стане задължителен за всички фондове (или глави), но това не трябва да се превръща във формално отчитане на дейност. ЛИДЕР-ВОМР трябва не само да бъде включен, но и да бъде оценяван въз основа на неговата логика на развитие, а не само на неговия бюджетен дял.
- **Нашето искане:**
  - НРПП следва да обясняват ролята на ЛИДЕР-ВОМР при справянето с националните предизвикателства пред селските райони и как той допълва секторните мерки за селските райони, като същевременно запазва местното лидерство.
  - Програмирането на ЛИДЕР-ВОМР само на символично или техническо ниво следва да се счита за недостатъчно в стратегическо отношение, дори и формално да отговаря на изискванията.

4. Изясняване на връзката между ЛИДЕР-ВОМР

- **Проблем:** Членове 74, 76 и 77 от Регламента за Фонда третират непоследователно ЛИДЕР – или като форма на ВОМР в рамките на ОСП, или като отделен инструмент.
- **Последица:** Риск от разнопосочно национално прилагане и фрагментация.
- **Искане за изменение:** Да се поясни в член 74(1) от Регламента за Фонда, че *„ЛИДЕР представлява специфичната за ОСП форма на ВОМР“*, за да се гарантира съгласуваност на правилата и да се използва формата ЛИДЕР-Водено от общностите местно развитие (ЛИДЕР-ВОМР) във всички документи, а в член 22 (2) (б) (i) да се премахне фразата *„както и ЛИДЕР, посочен в член 77 (ЛИДЕР)“*.

5. Гарантиране на ВОМР в политиките за сближаване, социалните и морските политики

- **Проблем:** Предложеният Регламент за ЕФРР и Кохезионния фонд (Съображение 9, чл. 5) акцентира върху интегрираното градско развитие, като пропуска селските райони извън връзките град-село. По същия начин Регламентът за ЕСФ не предвижда разпоредби за водени от общностите подходи в политиката за заетост, умения или социално приобщаване, а Регламентът за морско дело/рибарство не споменава инструментите за териториално участие на крайбрежните общности.
- **Последица:** И в трите случая прилагането на ЛИДЕР-ВОМР е оставено на преценката на държавите членки, което създава рискове от фрагментирано и неравномерно териториално покритие. Селските, крайбрежните и периферните региони могат да бъдат изключени от водените от общностите подходи, докато финансирането се концентрира в градските и крайградските райони.
- **Искане за изменение:** Да се измени член 5 от Регламента за ЕФРР/Кохезионния фонд и съответните разпоредби на регламентите за ЕСФ и за морско дело/рибарство, за да се включи обвързващо задължение за държавите членки да прилагат ЛИДЕР-ВОМР в селските, крайбрежните и неравностойните райони, по модела на член 18 от Регламента за ОСП.

6. Възстановяване на компетенциите на МИГ (Местните инициативни групи)

- **Проблем:** Член 76(3) от Регламента за Фонда премахва ключови задачи на МИГ, които в момента са изброени в чл. 33(3) от Регл. 2021/1060 (подготовка на покани, определяне на нива на подпомагане).
- **Последица:** МИГ биват сведени до технически посредници, губейки своята стратегическа лидерска роля.
- **Искане за изменение:** Да се измени член 76(3) от Регламента за Фонда, за да се възстановят пълните компетенции на МИГ, идентични с тези в чл. 33(3) от Регл. 2021/1060.

7. Последователно прилагане на опростено финансиране

- **Проблем:** Член 77 от Регламента за Фонда въвежда задължителни варианти за варианти за опростено отчитане на разходите (ОВР) и еднократни суми, но обхватът им е неясен (само за ЛИДЕР или за цялото ВОМР).
- **Последица:** Многофондовите МИГ могат да се сблъскат с двойни набори от правила, което подкопава опростяването.
- **Искане за изменение:** Да се поясни, че ОВР и еднократните суми се прилагат за всички инструменти за ВОМР, а не само за финансирания от ОСП ЛИДЕР.